megküzd a bűnnel, halállal, gonosz indulatokkal, hogy az igazságot és az ártatlanságot kiderítse.

A Maigret-történetekben ugyanis konokul érvényesül az a szabály, hogy a rossz elnyeri méltó büntetését és a jó végül is diadalmaskodik. A felügyelő lett a mai tömegkommunikációs eszközök népmese-figurája, az a varázsló, aki fáradhatatlanul rendbe hozza a tragikus kimenetelű eseményeket, felvilágosít, erkölcsi intelmeket osztogat és mindig meghatóan aggódik mindenkiért, aki bajba jutott, nehogy bűncselekmény áldozatává vagy elkövetőjévé váljék. Mintha máris mítosszá emelte volna őt a film és a televízió: van valaki, aki hasonlít hozzánk, egyszerű ember hétköznapi vágyakkal és igényekkel, de sokkal többre viszi nálunknál, mert esze és szíve a helyén, áldozatokra is hajlandó, ha segíteni kell másokon, és nem utolsósorban rendelkezésére áll egy olyan apparátus, amely gyorsan és pontosan követi utasításait. Egyetlen komoly hibája, hogy legtöbbször csak a dolgok felületén marad, nem hatol a mélyére, a gyökerekig. Megállapítja a bűntény okát, ellenőrzi a szimptómákat, de a gyógyításra, az aktív kezelésre már nem ad recepteket, ez meghaladja feladatát. Ezért nem akarunk azonosulni sem vele: szívesen társául szegődnénk, ám nem kívánunk a posztjára lépni. Maigret tehát állandóan elszalasztja annak lehetőségét, hogy a megelőzésről, a prevencióról gondoskodjon, s bíráló-mérlegelő szóval a társadalomra apelláljon. Ezzel magyarázható, hogy elveszti realitását, fogalommá alakul képzeletünkben, ténykedése pedig, elszigetelt kísérletezéssé a quai des Orfèvres-es.

Vajon hány éves lehet? Egyik filmjében a vizsgálóbíró arra utal, hogy Maigret-nek negyedszázados szolgálata van, amiből — ha egybevetjük azzal a jelenettel, melyben a rendőrfogalmazók egyesületének fényképén egykori, 24 éves önmagát nézegeti; mindahányan rendigot-ban és cilinderben feszítettek — könnyen kiszámíthatjuk, hogy közel jár a nyolcvanhoz. Valójában — kortalan. Éveken át láttuk a televízió képernyőjén havonta két alkalommal: ugyanazzal a pipával, ugyanolyan frissességgel és fegyelmezettséggel, ugyancsak nem öregedő feleségével és hű bajtársával, Lucas-val. Ruppert Davies játéka és Básti Lajos szinkron-alakítása egyenértékű, rangos teljesítmény volt; nekik köszönhető elsősorban, hogy hittünk az írónak és hittünk Maigret meglett férfikorának múlhatatlanságában. Sohasem éreztük őket — ami egyébként érthető és megbocsájtható a szériafilmek esetében — elkoptatottnak, kimerültnek, unottnak. Igyekeztek megtölteni a sémákat eleven emberséggel, jótékony humorral, a nézőkre kikacsintó cinkossággal.

Nemrég vetítette a televízió a sorozat utolsó filmjét. Reméljük azonban, hogy Maigret-től való búcsúvételünk csak ideiglenes.

HEGYI BÉLA

ZSINATUTÁNI ÉRTELMEZŐ KISSZÓTÁR

A-tól Z-ig

DEKRÉTUM. (A latin decerno = elhatározok igéből.) Határozat, rendelet. Az egyház a régi római jogból vette át ezt a műszót. Ma olyan egyházi okmányok megjelölésére használják, amelyek főképp *előírásokat*, jogszabályokat, vagy legalábbis követendő irányelveket tartalmaznak. A II. vatikáni zsinat tíz dekrétumot hozott. Valamennyi tartalmaz tanítást is, de a hangsúly az előírásokon van. A tanítás csupán utalás a másutt bővebben kifejtett vagy amúgyis ismert elvekre, amelyek a rendelet kiadását indokolták.

DESZAKRALIZÁCIÓ. (A latinban: sacrum = valamely istenségnek szentelt hely, tárgy, idő stb.) Ha személyre vonatkoztatják, sohasem a személyes életszentséget jelenti, hanem a „fölszenteltséget". Az újkeletű (zsinatutáni!) „deszakralizáció" szó olyasmit jelent, mint valaminek a dicsfényét („*nimbuszát*") az emberek szemében csökkenteni, esetleg egészen megszüntetni. Ma rossz és jó értelemben egyaránt használják; ezért többnyire csak a szövegösszefüggésből tűnik ki, hogy melyik jelentés mérvadó. Rosszalló értelemben annyit tesz mint minden szépet, magasztosat lerombolni. Van azonban a „deszakralizáció" szónak jó értelme is: 1.) A régi pogány hit önálló istenségnek vagy imádandó isteni erőnek tulajdonította az égitesteket, vagy a ter-

mészet részeit: hegyeket, tengereket, folyókat, ligeteket, vagy a természet erőit: villámot, vihart stb. Mindezek a nép hitében a „sacrum" fogalma alá estek. A kinyilatkoztatás a teremtéshimnusztól kezdve a legnagyobb „deszakralizációt" hajtotta végre, amikor hangsúlyozta, hogy egyedül Isten a szent, és minden teremtmény csak az ő alkotása. 2.) Maga Krisztus tiszteletben tartotta a zsidó vallás „szent" helyeit, időit, szokásait, — híveit mégis arra tanította, hogy Istent bárhol imádhatják, és imáikat a gyermeki egyszerűség, ne a farizeusi szószaporítás jellemezze. Ily értelemben „deszakralizálta" a korabeli zsidó vallás sok „megszenteltnek" vélt kötöttségét, például azt is, hogy szombati napon jót tenni sem szabad. Ezzel új „stílust" vezetett be anélkül, hogy részletekbe bocsátkozott volna. Az egyháznak a történelem során mindig újra kellett értelmeznie ezt a krisztusi stílust: tiszteletben tartani régebbi nemzedékek kegyeletes szokásait, de csak addig a határig, ameddig nem akadályozzák magának az evangéliumnak korszerű bemutatását. A deszakralizálás modern folyamatát XII. Pius pápa indította el a korszerű szentíráskutatásról kiadott „Divino afflante" körlevelével (1943). A Zsinat többek közt a latin liturgikus nyelvet deszakralizálta, de az egyes nyelvterületeken belül mindmáig vitatott kérdés, hogy a liturgikus népnyelv érthető nyelv legyen-e, vagy ünnepélyes, szakrális „szaknyelv".

DEVOCIONÁLIS VALLÁSOSSÁG. (A latinban devotio = jámborság, ájtatosság, alázatosság.) A „jámbor" szó valamikor ugyanazt jelentette, mint a szentírás „igaz ember" kifejezése (például Szent Józsefről): az az ember, aki hite szerint él. Ma ezt így mondanók: „öntudatos keresztény". Maga a „jámbor" szó ui. korunkban rosszalló árnyalatot kapott: olyan íze van, mint az „élhetetlen", „együgyű" megjelölésnek. Devocionális vallásosságon pedig *„jámborkodó vallásosságot"* értünk: azaz, a külső, formális ájtatossági gyakorlatokra és kegytárgyakra nagy súlyt vető, viszont a szociális erényekben éppenséggel hiányos vallási magatartást.

DIAKONIA. (A görögben: szolgálat.) A szót a Zsinat újította fel és tette igen közkedveltté. Ma is a „szolgálat" értelmében használják, mint az őskereszténység idején. Az apostolok az egyházi közösség szociális szolgálatával bíztak meg hét férfit, akit a hívek választottak maguk közül. (ApCsel 6,1-6). Ma minden olyan jószolgálatot diakoniának nevezünk, amit valaki az egyházi közösségért bármi módon végez: tehát nemcsak a püspökök, papok és szerpapok fölszentelésen alapuló „diakoniáját", de a hívek tevékeny közreműködését is. A Zsinat előtt az ősi szó csak a szerpapok papi fokozatának, a „diakónusoknak" nevében maradt fenn. Érdekes, hogy ebből származott a magyar „diák" szó is.

DIALÓGUS. (A görögben: dia-logosz = párbeszéd.) A szót VI. Pál pápa tette közkedvelt egyházi kifejezéssé, amikor pápakoronázási beszédében arról szólt, hogy az egyháznak „párbeszédet kell folytatnia a mai világgal". Első körlevelének („Ecclesiam Suam", 1964) is éppen e dialógus a tárgya. Dialóguson más-más nézeten levő emberek (vagy közösségek) őszinte, baráti véleménycseréjét, a teljes igazság közös keresését értjük. *Szemben áll* a dialógus keresztény fogalmával a polémia (= harcias modor), a sértegetés, gúny, a „manipuláció", azaz a közvélemény előre befolyásolása, az igazság elködösítése, a teljes valóság egy részének elhallgatása, tehát a másik fél félrevezetése. Szemben áll a dialógus keresztény értelmével a tekintélyi elhallgattatás, a saját vélemény másokra erőszakkal történő rákényszerítése, egyszóval minden ami a szeretetet és a másik ember tiszteletben tartását sérti. Szemben áll vele a saját felfogásunkhoz való konok ragaszkodás a nyilvánvaló igazság ellenében. Ha mindkét vitatkozó fél ilyen elvakultan konok, akkor szoktak „süketek párbeszédéről" szólni. — Tágabb értelemben „dialógusnak" nevezzük azt a magatartást is, amikor ismerjük hallgatóink nehézségeit, problémáit, valószínű ellenvetéseit, és azokra beszéd, előadás, sajtó stb. útján válaszolni igyekszünk — anélkül, hogy kifejezetten kétoldalú beszélgetés jönne létre. Ilyen értelemben minden jó szentbeszéd is „dialógus", — máskülönben hatástalan.

A dialógus szót ma nagyon sok vonatkozásban használjuk: a nem keresztény kultúrákkal, más világnézetekkel, más vallásokkal, más keresztény egyházakkal (= „ökumenikus párbeszéd"), nemkülönben a katolikus egyházon belül a különböző felfogású hivők között, a különböző nemzedékek között, a püspökök-papok és híveik között stb.